

Лошина Олена Ігорівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України. Стажувалася у навчально-дослідницьких інституціях країн ЄС; стипендіат програм Державного департаменту США; національний експерт проектів Програми розвитку ООН в Україні та Європейського фонду освіти.

Коло наукових інтересів: автор, співавтор і головний редактор понад 200 наукових праць з широкого кола проблем педагогічної компаративістики – методології порівняльно-педагогічних досліджень, вектора реформ шкільної освіти у зарубіжжі, моделей забезпечення якості освіти, трансформації змісту освіти на компетентнісній засади.

e-mail: luve2001@hotmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5097-9171>

УДК 37.046.011.3-047.22(4-612ЄС)

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-30>

ЄВРОПЕЙСЬКА ДОВІДКОВА РАМКА КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ОНОВЛЕНЕ БАЧЕННЯ 2018 РОКУ

Автором наголошено на значущості для європейської освіти Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2006) та відзначено її вплив на розвиток освіти в Україні. Охарактеризовано мету Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя та сутність трансформацій, що мали місце в освіті держав-членів ЄС на етапі її імплементації. Розкрито чинники, що вплинули на рішення Брюсселя щодо модернізації компетентнісної ідеї в освіті. На основі порівняння Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя 2006 р. і 2018 р. охарактеризовано інновації оновленого варіанту Рамки як на рівні концептуального бачення компетентностей, так і їх переліку й сутнісних характеристик.

Ключові слова: Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя; ключова компетентність, освіта, ЄС, Україна.

Постановка проблеми. В умовах глобалізаційних і технологічних трансформацій сьогодення компетентнісний підхід перетворився на філософію, яка формує інноваційне бачення освіти, фундаментальних принципів її розвитку. Компетентнісна ідея в європейському просторі здолала довгий шлях, стартуючи від дискусій щодо базових характеристик цього утворення до виходу на рівень освітньої стратегії. Затвердження 18 грудня 2006 р. Рекомендацією Європейського Парламенту та Європейської Ради Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя стало віхою між періодом осмислення сутності компетентнісної ідеї, що розроблялася численною когортою науковців під егідою міжнародних організацій, починаючи з 2000-х рр., та періодом цілеспрямованої її імплементації в Європейському Союзі (ЄС) [12].

У контексті європеїзації потужний вплив компетентнісна ідея має і поза кордонами ЄС. Підтвердженням цього є її поступ в Україні. Сьогодні освіта в Україні офіційно визнана компетентнісно базованою – Закон України «Про освіту» (2017) метою освіти проголошує всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для

успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [1]. Слід підкреслити синхронізацію бачення компетентнісної освіти у Законі з європейським – перелік ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, що визначено Законом, фактично ідентичний європейському.

Водночас в умовах динамічних глобалізаційних трансформацій практично через десять років після прийняття Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2006) ЄС ухвалив рішення про її модернізацію – на основі ґрунтовного аналізу успіхів та викликів у царині трансформації освіти у державах-членах на компетентнісні засади Рекомендацію Ради від 22 травня 2018 року «Про ключові компетентності для навчання впродовж життя» було затверджено оновлену Європейську довідкову рамку ключових компетентностей для навчання впродовж життя [10]. Осмислення інновацій, запропонованих у документі, та їх поширення серед педагогічної громадськості є актуальним для української освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, що розглядається. Старт широкомасштабним дослідженням з проблеми компетентнісної освіти в Україні було покладено проектами ПРООН «Інновація та оновлення освіти для покращення добробуту та зниження рівня бідності» (2002-2003) та «Освітня політика та освіта «рівний рівному» (2004) у співпраці з МОН України. Результати дискусій українських освітян щодо сутності компетентностей в рамках цих проектів представлено у працях «Стратегія реформування освіти в Україні. Рекомендації з освітньої політики» (2003) та «Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи» (2004) [8, с. 12-41; 3].

Вперше у вітчизняному науковому просторі сутність і структуру ключової компетентності «уміння вчитися» цілісно представлено у методичному посібнику О. Я. Савченко «Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра» (2015) [7].

У полі педагогічної компаративістики ґрунтовний аналіз імплементації компетентнісно-базованої підготовки вчителів в країнах ЄС зроблено у науковій розвідці Л. Пуховської «Становлення “компетентнісної” ідеї в європейській педагогічній освіті» (2013) [6].

Проблема ключових компетентностей у міжнародному вимірі досліджується у таких працях автора цієї статті, як «Компетентнісна ідея в зарубіжній освіті: успіхи та проблеми реалізації» (2014), «The European Dimension of the Competence-based School Education in Ukraine» (2018) [2; 11].

В умовах посилення уваги Брюсселя до формування у громадян ЄС цифрової та підприємницької компетентностей в Україні зростає кількість праць українських компаративістів, присвячених або з цієї проблеми. Зокрема, сутнісні характеристики ІК-компетентності/цифрової компетентності та підходи Європейської Спільноти до оцінювання її набуття школярами розкрито у праці О. В. Овчарук «Рамка цифрової компетентності для громадян: європейська стратегія визначення рівня компетентності в галузі цифрових технологій» (2018); підприємницької компетентності – у праці О. Кравчини «Теоретичні аспекти проблеми формування підприємницької компетентності учня: досвід країн Європи» (2017) [5, с. 31-38; 4, с. 153-155].

Формулювання цілей статті. Метою статті є огляд інновацій в компетентнісних орієнтирах ЄС з прийняттям оновленої Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018).

Виклад основного матеріалу дослідження.

Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2006 р.). Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання

впродовж життя, що затверджена Рекомендацією Європейського Парламенту та Європейської Ради від 18 грудня 2006 р., стала результатом послідовних зусиль ЄС у реалізації ідеї компетентнісно-орієнтованої освіти з метою її інноваційного розвитку [12].

Європейською довідковою рамкою офіційно протрактовано компетентність як комбінацію знань, умінь і ставлень, що виявляються у відповідному контексті.

Довідковою рамкою визначено вісім ключових компетентностей, що необхідні громадянам для успішного функціонування в Європейській Спільноті, а саме:

- спілкування рідною мовою;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність та базові компетентності з науки і технологій;
- цифрова компетентність;
- уміння вчитися;
- соціальна і громадянська компетентності;
- ініціативність та підприємливість;
- культурна обізнаність та самовираження¹.

Як зазначається у Рекомендації Європейського Парламенту та Європейської Ради від 18 грудня 2006 р., метою запровадження такої довідкової рамки було:

– офіційно визначити та затвердити перелік ключових компетентностей, що необхідні для соціального становлення, активного громадянства, соціальної злагоди та працевлаштування в суспільстві знань;

– підтримати діяльність держав-членів ЄС з формування у молоді по завершенні формальної освіти ключових компетентностей на рівні, що є необхідним для успішного подальшого персонального розвитку й розбудови кар'єри, а у дорослих – для життя у сучасному світі;

– забезпечити розробників політики, надавачів освітніх послуг, роботодавців, освітан і здобувачів освіти європейським довідковим інструментом для синхронізації зусиль у напрямі досягнення спільно визначених цілей;

– надати ключові орієнтири для подальших дій на рівні ЄС в контексті реалізації програми «Освіта і навчання 2010» [12, с. 13].

Отже, з прийняттям Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя Брюсселем було запропоновано новий концепт сучасної європейської освіти, яка має формувати у здобувачів освіти життєво важливі характеристики універсального характеру для застосовування у різних швидкозмінних контекстах – індивідуальному, професійному, соціальному. З цією метою складовими ключової компетентності названо не лише знання, а й уміння/навички та ставлення, як і здатність їх застосовувати у реальному житті.

Таким чином, Європейська довідкова рамка спричинила трансформацію самих концептуальних засад європейської освіти. Йдеться про зміну розуміння місії навчання у напрямі переходу від трансляції знань (енциклопедичний підхід) до формування персональних характеристик особистості для життя у сучасному світі (компетентнісний підхід).

Іншим фундаментальним здобутком Рамки проголошено гарантування соціальної справедливості в освіті. У вище цитованому документі підкреслюється, що ключові компетентності, які у європейців має формувати й розвивати освіта, покликані задовольняти життєві потреби різних верств населення (включно з людьми з особливими потребами, представниками національних меншин тощо), гарантуючи, таким чином, усім рівний доступ до освіти [12, с. 13].

¹ Переклад ключових компетентностей в документі European Reference Framework on Key Competences for Lifelong Learning (2006) з англійської на українську мову є авторським.

Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018 р.). В умовах жорсткої конкуренції у глобалізованому світі ЄС докладає максимум зусиль для збереження ролі економічного лідера, розглядаючи освіту як ключовий інструмент для розбудови суспільства знань. Рух у цьому напрямі втім не обмежується лише вагомими здобутками. За офіційними даними один з п'яти школярів в ЄС демонструє недостатній рівень володіння базовими навичками з читання, математики та природознавства (результати PISA 2016); 44% населення ЄС володіє на низькому рівні, а 19% – абсолютно не володіє цифровою компетентністю [9, с. 4].

З метою адаптації Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2006) до нових політичних, економічних та суспільних реалій на основі проведених досліджень і консультацій Рекомендацією Ради від 22 травня 2018 р. «Про ключові компетентності для навчання впродовж життя» (2018/С 189/01) була затверджена оновлена Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя [10].

В оновленій Рамці підтверджено позицію ЄС щодо розуміння компетентності як комбінації знань, умінь і ставлень та запропоновано трактування усіх цих трьох складових. Так, у трактуванні ЄС:

- знання охоплюють факти і дані, концепти, ідеї та теорії, що сприяють розумінню певної галузі чи предмета;
- уміння - це здатність здійснювати діяльність із застосуванням набутих знань для досягнення результатів;
- ставлення – це образ мислення щодо дій і реагування на ідеї, поведінку осіб чи ситуації [10, с. 7].
- Інновацією стала ідея наскрізності ключових компетентностей – йдеться про проголошення цілісності освітнього простору для набуття компетентностей шляхом поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти (табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняння трактування ключових компетентностей
в Європейській довідковій рамці ключових компетентностей для навчання
впродовж життя 2006 р. та 2018 р.**

Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2006 р.)	Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018 р.)
Ключові компетентності – це такі компетентності, які потрібні всім індивідуумам для особистісної реалізації та розвитку, активної громадянської позиції, соціального включення та зайнятості [12, с. 13].	Ключові компетентності – це такі компетентності, які потрібні всім індивідуумам для особистісної реалізації та розвитку, працевлаштування, соціальної інтеграції, сталого способу життя, успішного життя в мирних суспільствах, управління здоровим способом життя та активного громадянства. Вони набуваються в перспективі освіти впродовж життя, від раннього дитинства впродовж дорослого життя, а також засобами формальної, неформальної та інформальної освіти в усіх контекстах, охоплюючи сім'ю, школу, робоче місце, соціальне оточення та інші громади [10, с. 7].

Не менш важливим у новому баченні компетентностей є акцент на неперервності – компетентність є відкритим утворенням, яке індивід може розвивати в контексті освіти впродовж життя.

Незмінним в оновленій Рамці залишилася кількість ключових компетентностей – вісім, водночас частково відбулися зміни у їх назвах та розумінні сутності (табл. 2).

Таблиця 2

**Порівняння переліку ключових компетентностей
в Європейській довідковій рамці ключових компетентностей для навчання
впродовж життя 2006 р. та 2018 р.**

Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2006 р.)	Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018 р.)
Спілкування рідною мовою	Грамотність
Спілкування іноземними мовами	Багатомовна компетентність
Математична компетентність та базові компетентності з науки і технологій	Математична компетентність та компетентність з науки, технологій і техніки
Цифрова компетентність	Цифрова компетентність
Уміння вчитися	Особистісна, соціальна компетентність та вміння вчитися
Соціальна та громадянська компетентності	Громадянська компетентність
Ініціативність та підприємливість	Підприємницька компетентність
Культурна обізнаність і самовираження	Культурна обізнаність і самовираження

Грамотність² – це здатність ідентифікувати, розуміти, висловлювати, створювати та інтерпретувати поняття, почуття, факти та думки як усно, так і у письмовій формі за допомогою візуальних, звукових / аудіо- та цифрових матеріалів з різних дисциплін та у різних контекстах. Вона включає володіння здатністю спілкування й ефективного налагодження контактів з іншими людьми у належний і творчий спосіб.

Розвиток грамотності формує основу для подальшого навчання і лінгвістичної взаємодії. Залежно від контексту, грамотність може розвиватися рідною мовою, мовою навчання та / або офіційною мовою країни або регіону, де мешкає особа.

Багатомовна компетентність визначає здатність застосовувати різні мови для спілкування належним чином та ефективно. Вона широко транслює основні показники грамотності: багатомовна компетентність базується на здатності розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, почуття, факти та думки як усно, так і письмово (слухати, говорити, читати та писати) у відповідному діапазоні соціальних та культурних контекстів відповідно до бажань або потреб особистості. Мовні компетентності інтегрують історичний вимір та міжкультурні компетентності, базуючись на здатності бути посередником між різними мовами та медіа, як це зазначено у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти. За необхідності вона передбачає підтримку та подальший розвиток компетентності володіння рідною мовою, як і офіційною мовою (мовами) країни проживання.

Математична компетентність та компетентність з науки, технологій і техніки.

А. Математична компетентність – це здатність розробляти та застосовувати математичне мислення та розуміння для розв'язування задач у повсякденних ситуаціях. Базуючись на ґрунтовному володінні лічбою, увагу зосереджено на процесі та діяльності, як і на знаннях. Математична компетентність охоплює, різною мірою, здатність і бажання використовувати математичні способи мислення та презентації (формули, моделі, конструкції, графіки, діаграми).

² Переклад опису ключових компетентностей, представлений в оновленій Європейській рамці ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018), зроблено співробітниками відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України – О. І. Локшиною, А. П. Джурило, М. М. Тименко, О. М. Шпарик.

В. Компетентність у науки – це здатність і бажання пояснювати світ природи шляхом застосування суми знань та методології, включно із спостереженням та проведенням дослідів, з метою визначення проблем та формулювання висновків, які базуються на фактах. Компетентності з технології та техніки передбачає застосування відповідних знань і методології у відповідь на людські бажання й потреби. Компетентність з науки, технології та техніки охоплює розуміння трансформацій, що спричинені діяльністю людства, та відповідальність за них як окремих громадян.

Цифрова компетентність передбачає впевнене, критичне та відповідальне використання та взаємодію з цифровими технологіями для навчання, роботи, участі у суспільному житті. Вона охоплює інформаційну грамотність, здатність спілкування та співпрацю, медіаграмотність, створення цифрового контенту (включаючи програмування), безпеку (включаючи цифрове благополуччя та компетентії, пов'язані з кібербезпекою), інтелектуальну власність, що стосується вирішення проблем та критичного мислення.

Особистісна, соціальна компетентність та вміння вчитися є здатністю розмірковувати, ефективно управляти часом та інформацією, працювати з іншими у конструктивній формі, мати власну позицію та керувати власним навчанням і кар'єрою. Ця компетентність включає здатність справлятися з невизначеністю і складнощами, вміння вчитися, підтримувати фізичне та емоційне самопочуття і здоров'я, бути здатним вести усвідомлене здорове та орієнтоване на майбутнє життя, співпереживати і керувати конфліктами в інклюзивному та підтримуючому контексті.

Громадянська компетентність означає здатність діяти як відповідальний громадянин та повною мірою брати участь у суспільному житті на основі усвідомлення соціальних, економічних, правових та політичних концептів і структур, як і глобальних трансформацій та сталого розвитку.

Підприємницька компетентність – це здатність реагувати на можливості та ідеї та перетворювати їх у цінності для інших. Вона базується на творчості, критичному мисленні та вирішенні проблем, акцентуючи ініціативу і наполегливість, вміння співпрацювати, щоб планувати та управляти проектами, які мають культурну, соціальну або комерційну цінність.

Культурна обізнаність та самовираження передбачає розуміння та повагу до того, як ідеї та зміст творчо виражаються та комунікуються у різних культурах та засобами різних галузей мистецтва, інших культурних форм. Вона включає в себе участь у розумінні, розробленні та вираженні власних ідей та почуття місця чи ролі в суспільстві у різних формах та контекстах.

Зміни, що зроблено у переліку ключових компетентностей, у робочому документі Європейської Комісії, що є додатком до Пропозиції до Рекомендації Ради щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя» (2018), пояснюються таким чином:

«**Спілкування рідною мовою**» (2006) трансформовано у «**Грамотність**» (2018): достатній рівень грамотності є основою для розвитку ключових компетентностей. Водночас, низький рівень грамотності є поширеним явищем серед населення усіх вікових груп в ЄС. З огляду на це компетентність «Спілкування рідною мовою» замінено на компетентність «Грамотність» з метою акцентування її важливості, принаймні з однієї мови, у контексті сучасного глобалізованого суспільства з його міграційними процесами та тенденцією мобільності.

«**Спілкування іноземними мовами**» (2006) – «**Багатомовна компетентність**» (2018): навчання мовам і можливість спілкуватися більш ніж однією мовою залишається однією з ключових компетентностей для навчання впродовж життя. Зазначене актуалізує поліпшення розвитку лінгвістичних компетентностей і підкреслює важливість вивчення мов у багатомовних суспільствах.

Окрім того, в умовах відкритості європейських суспільств, зростання мобільності та багатомовності сімей межа між рідною та іноземними мовами поступово розмивається – це

сприяло запровадженню замість компетентностей спілкування рідною мовою і спілкування іноземними мовами компетентності грамотності і багатомовної компетентності

«**Математична компетентність та базові компетентності з науки і технологій**» (2006) – «**Математична компетентність та компетентність з науки, технологій і техніки**» (2018): хоча опис ключових компетентностей з математики, науки і технологій у Рамці 2006 р. повністю відображає вимоги сьогодення, все більш актуальною нині стає підтримка молоді в оволодінні основами STEM–освіти. Трагування цієї компетентності у Рамці 2018 р. підкреслює природу науки як процесу і способу мислення, акцентуючи важливість наукового мислення для менеджменту інформації. Трагування «Математична компетентність та компетентність з науки, технологій і техніки» 2018 р. більш виразно узгоджується з термінологією STEM.

«**Цифрова компетентність**» (2006) – «**Цифрова компетентність**» (2018): в оновленій Рамці 2018 р. визначення цифрової компетентності модифіковано для реагування на швидкозмінний цифровий контекст. Окрім того, модифікований варіант 2018 р. збагачено реаліями медіаграмотності та критичного мислення, передусім, у контексті використання соціальних медіа.

«**Уміння вчитися**» (2006) – «**Особистісна, соціальна компетентність та вміння вчитися**» (2018): особистісні та міжособистісні навички, які іноді називають «життєвими навичками», «соціально-емоційними», «м'якими навичками», або «трансверсальними/наскрізними навичками», стають все важливішими у сучасному суспільстві. Вони покликані відповідати зростаючим потребам індивідуумів у боротьбі з невизначеністю і змінами, щоб залишатися стійкими, розвиватися особистісно і будувати успішні міжособистісні відносини. «Особистісна, соціальна компетентність та вміння вчитися» об'єднує такі складові компетентностей Рамки 2006 р., як «Уміння вчитися» і «Соціальна компетентність» включно з такими навичками, як критичне мислення, робота в команді, міжкультурна комунікація та вирішення проблем.

«**Соціальна і громадянська компетентність**» (2006) – «**Громадянська компетентність**» (2018): громадянська компетентність набуває ваги, все більше підкреслюючи роль громадянства, демократичних цінностей і прав людини в сучасних глобальних суспільствах. Розуміння необхідності підтримки сталості суспільства, економіки та екосистем, а також практика сталого способу життя є ключовим елементом цієї компетентності. Важливим розглядається заохочення індивідуумів діяти як відповідальні, активні громадяни, що здатні зробити свій внесок у мирне, толерантне, інклюзивне та безпечне суспільство. У цьому контексті посилено медіаграмотність та міжкультурні навички.

«**Ініціативність та підприємливість**» (2006) – «**Підприємливість**» (2018): оновлене визначення підприємницької компетентності узгоджується з її трактуванням, що зроблено у Рамці підприємницької компетентності JRC (2016). У модернізованому варіанті креативність і здатність планувати й керувати процесами подані як основні аспекти підприємницького світогляду.

«**Культурна обізнаність та самовираження**» (2006) – «**Культурна обізнаність та самовираження**» (2018): трактування цієї компетентності було модернізовано з урахуванням більш широкого кола сучасних форм культурного вираження, а також для підкреслення того, що ця компетентність є вирішальним елементом у розумінні, розробленні та вираженні ідей, чиєсь ролі чи місця у суспільстві – фундаментальна складова здатності сприймати та формувати світ з почуттям ідентичності. В оновленому варіанті посилено позитивне та відкрите ставлення до інших культур і культурних відмінностей [9, с. 38-40].

Висновки. Отже, прийняттям у 2018 р. оновленої Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання протягом життя Брюсселем підтверджено:

– право, відповідно до «Європейських основ соціальних прав» (2017), кожного громадянина ЄС на якісну освіту й професійну підготовку;

– позицію щодо безальтернативності компетентнісної освіти у сучасному світі – для економіки знань запам'ятовування фактів і процедур є ключовим, але недостатнім для прогресу та успіху. «... Навички ... є інструментами для того, щоб продемонструвати те, що було вивчено, в реальному часі для того, щоб генерувати нові ідеї, нові теорії, нові продукти та нові знання», – наголошується у Рекомендації Ради від 22 травня 2018 р. «Про ключові компетентності для навчання впродовж життя» [10, с. 2];

– однакову важливість усіх восьми ключових компетентностей, які їх взаємопов'язаність.

Оновлений варіант Рамки відображає нові потреби європейських суспільств, які стрімко розвиваються під впливом глобалізаційних і технологічних викликів – з цією метою зроблено нові акценти у переліку ключових компетентностей (компетентність грамотності, багатомовна компетентність, математична компетентність та компетентність з науки, технологій і техніки) та у їх трактуванні.

На особливу увагу національної освіти заслуговують окреслені Брюсселем перспективи подальшого розвитку компетентнісної освіти – оновлена Довідкова рамка визначає такі вектори уваги на етапі імплементації компетентнісної освіти, як застосування множинності методів навчання та контекстів, підтримка вчителів у процесі запровадження компетентнісної освіти та оцінювання набуття учнями компетентностей у рамках формальної освіти, валідація набутих громадянами компетентностей у неформальній освіті [10, с. 12].

Використані джерела

- [1] Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- [2] Локшина О. І. Компетентнісна ідея в зарубіжній освіті: успіхи та проблеми реалізації. *Педагогіка і психологія. Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2014. № 2. С. 33-40.
- [3] Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики ; під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К. І.С., 2004. 112 с.
- [4] Кравчина О. С. Теоретичні аспекти проблеми формування підприємницької компетентності учня: досвід країн Європи. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації*: збірник тез доповідей І Міжнародної наук.-практ. конференції (Київ, 15-16 червня 2017 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України / За заг. ред. О. І. Локшиної. Київ : Педагогічна думка, 2017. С.153–155.
- [5] Овчарук О. В. Рамка цифрової компетентності для громадян: європейська стратегія визначення рівня компетентності в галузі цифрових технологій. *Педагогіка і психологія. Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2018. № 1 (98). С.31–38.
- [6] Пуховська Л. П. Становлення «компетентнісної ідеї» в європейській педагогічній освіті. *Народна освіта. Електронне наукове видання*. 2013. № 3 (21). URL: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1736.
- [7] Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра : посібник. Київ : Педагогічна думка, 2015. 174 с.
- [8] Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. Київ : “К.І.С.”, 2003. 296 с.
- [9] Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning SWD/2018/014 final – 2018/08 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:0014:FIN>
- [10] Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7)
- [11] Lokshyna O. The European Dimension of the Competence-based School Education in Ukraine. *Revista de Pedagogie – Journal of Pedagogy*. Bucharest (Romania). 2018. № 1. P. 47–64. doi: <https://doi.org/10.26755/RevPed/2018.1/47>. URL: <http://revped.ise.ro/wp-content/uploads/2018/07/2018.-1.-47-64.-Lokshyna.pdf>
- [12] Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. (2006/962/EC) // Official Journal of the European Union, 30.12.2006. – L 394/10-394/18 EN.

References

- [1] Zakon Ukrainy «Pro osvitu». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- [2] Lokshyna O. I. Kompetentnisna ideia v zarubizhnii osviti: uspihkhy ta problemy realizatsii. Pedahohika i psykholohiia. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. 2014. № 2. S. 33-40.
- [3] Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy : Biblioteka z osvithoi polityky ; pid zah. red. O. V. Ovcharuk. Kyiv : K.I.S., 2004. 112 s.
- [4] Kravchyna O. Ye. Teoretychni aspekty problemy formuvannia pidpriemnytskoi kompetentnosti uchnia: dosvid krain Yevropy. Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2017: osvithni transformatsii u konteksti yevropeiskoi intehratsii i hlobalizatsii: zbirnyk tez dopovidei I Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konferentsii (Kyiv, 15-16 chervnia 2017 r.) / In-t pedahohiky NAPN Ukrainy / Za zah. red O. I. Lokshynoi. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2017. S.153–155.
- [5] Ovcharuk O. V. Ramka tsyfrovoi kompetentnosti dlia hromadian: yevropeiska stratehiia vyznachennia rivnia kompetentnosti v haluzi tsyfrovyykh tekhnolohii. Pedahohika i psykholohiia. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. 2018. № 1 (98). S.31–38.
- [6] Pukhovska L. P. Stanovlennia «kompetentnisnoi idei» v yevropeiskii pedahohichnii osviti. Narodna osvita. Elektronne naukove vydannia. 2013. № 3 (21). URL: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1736.
- [7] Savchenko O. Ya. Uminnia vchytyisia – kliuchova kompetentnist molodshoho shkoliara : posibnyk. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2015. 174 s.
- [8] Stratehiia reformuvannia osvity v Ukraini: Rekomendatsii z osvithoi polityky. Kyiv : “K.I.S.”, 2003. 296 s. [9] Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning SWD/2018/014 final – 2018/08 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:0014:FIN>.
- [9] Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning SWD/2018/014 final – 2018/08 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:0014:FIN>
- [10] Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7)
- [11] Lokshyna O. The European Dimension of the Competence-based School Education in Ukraine. Revista de Pedagogie – Journal of Pedagogy. Bucharest (Romania). 2018. № 1. P. 47–64. doi: <https://doi.org/10.26755/RevPed/2018.1/47>. URL: <http://revped.ise.ro/wp-content/uploads/2018/07/2018.-1.-47-64.-Lokshyna.pdf>
- [12] Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. (2006/962/EC) // Official Journal of the European Union, 30.12.2006. – L 394/10-394/18 EN.

Елена Локишина, доктор педагогических наук, профессор, заведующая отделом сравнительной педагогики Института педагогики НАПН Украины, г. Киев, Украина

ЕВРОПЕЙСКАЯ СПРАВОЧНАЯ РАМКА КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ НА ПРОТЯЖЕНИИ ЖИЗНИ: ОБНОВЛЕННОЕ ВИДЕНИЕ 2018 ГОДА

Автором отмечена значимость для европейского образования Европейской справочной рамки ключевых компетентностей для обучения на протяжении жизни (2006) и ее влияние на развитие образования в Украине. Охарактеризованы цель Европейской справочной рамки ключевых компетентностей для обучения на протяжении жизни и сущность трансформаций, которые имели место в образовании государств-членов ЕС на этапе ее осуществления. Раскрыты факторы, повлиявшие на решение Брюсселя по модернизации компетентностной идеи в образовании. На основе сравнения Европейской справочной рамки ключевых компетентностей для обучения на протяжении жизни 2006 г. и 2018 г. охарактеризованы инновации обновленного варианта Рамки как на уровне концептуального видения компетентностей, так и их перечня, и сущностных характеристик.

Ключевые слова: Европейская справочная рамка ключевых компетенций для обучения на протяжении жизни; ключевая компетентность, образование, ЕС, Украина.

Olena Lokshyna, Dr. Sc., Prof. Head, Comparative Education Department Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, , Kiev, Ukraine

EUROPEAN REFERENCE FRAMEWORK OF KEY COMPETENCES FOR LIFELONG LEARNING: AN UPDATED 2018 VERSION

The author noted the importance for the European education of the European reference framework of key competencies for lifelong learning (2006) and its impact on the development of education in Ukraine. The synchronization of the vision of the competency education in the Law of Ukraine “On Education” (2017) with the European one is emphasized – a list of key competences necessary for every modern person to succeed, as defined by the Law, is in fact identical to the Reference Framework of Key Competencies for Lifelong Learning (2006). The goal of the European Reference Framework of Key Competencies for Lifelong Learning and the essence of the transformations that took place in the education of the EU member states at the implementation stage are described. The factors that influenced the decision of Brussels on the modernization of the competence idea in education are revealed. Based on a comparison of the European Reference Framework of Key Competencies for Lifelong Learning of 2006 and 2018, the innovations of the updated version of the Framework are characterized both at the level of the conceptual vision of the competencies, their list and essential characteristics. It is noted that the updated Framework confirms the right, according to the “The European Pillar of Social Rights” (2017), to every citizen of the EU for quality education and vocational training; the EU’s position on understanding a competence as a combination of knowledge, skills and attitudes; equal importance of all eight key competencies, as well as their interconnectivity. It is emphasized that the EU proclaimed the integrity of the educational space for acquiring competences through a combination of formal, non-formal and informal learning in all contexts, including family, school, workplace, neighborhood and other communities. The author underlines the attention in the document to the importance of the use of a variety of learning approaches and contexts; support for teachers and other educational staff; and assessment and validation of competence development.

Keywords: European Reference Framework of Key Competencies for Lifelong Learning; key competence, education, EU, Ukraine.

